

Nr 7.

Av herr **Domö m. fl.**, om åtgärder för avhjälpan av bristen på vissa för jordbruksdriften nödvändiga maskiner och redskap.

För närvarande föreligga stora svårigheter att erhålla vissa för vårt lands jordbruksdrift nödvändiga maskiner och redskap samt framför allt att vid inträffade skador å dessa snabbt kunna anskaffa erforderliga reservdelar.

Då möjligheten att insätta koncentrerade kraftkällor utövar ett avgörande inflytande på jordbrukets förutsättningar för rationalisering genom mekanisering, framstår det med otvetydig klarhet, hur oerhört angeläget det är, att alla tänkbara åtgärder vidtagas för att rädda landets betydelsefullaste näringsgren ur denna bekymmersamma situation.

Av den mängd faktorer, som påverka behovet av lantbruksmaskiner, är tillgången på arbetskraft inom jordbruket den främsta.

Det är allmänt känt, att den direkt till jordbruket och dess binärningar knutna befolkningen oavbrutet minskas, dels på grund av sjunkande nativitet, dels på grund av den genom stadsnäringarnas starka expansion förorsakade förflyttningen av arbetskraft från landsbygden.

Jordbruket med dess binärningar torde tyvärr få räkna med en fortsatt, årlig kännbar avtappning på yrkesverksamma personer. Den närmast till hands ligande åtgärden för att möta denna hotande arbetskraftsbrist är mekanisering av jordbruket. Behovet av maskiner för nymekanisering dikteras framför allt av rationaliseringsbehovet. Ju större arbetsbristen är och ju större nödtvång som föreligger att göra arbetet bekvämare, desto mera nödvändig blir mekaniseringen. En sådan har också ägt rum i betydande omfattning men kräver självfallet för att kunna bli effektiv, att tillgången på redskap, maskiner och reservdelar förblir tryggad. En viss del av den arbetskraft, som frigöres av maskinerna, måste emellertid också tagas i anspråk för den nödiga reparations-tjänsten. Med hänsyn till det anmärkningsvärda förhållandet, att vårt land med sin redan mycket starka jordbruksmekanisering i stor utsträckning saknar möjligheter till utbildning av för jordbrukets reparationstjänst avsedd personal, måste de i bruk varande maskinernas medellivslängd anses hög.

Behovet av lantbruksmaskiner uppkommer dels genom ett normalt ersättningsbehov, dels genom ett nyanskaffningsbehov.

Det normala ersättningsbehovet utgör den kvantitet maskiner, som fordras för att vid normal förslitning och föråldring upprätthålla den i lantbrukets organisation nu ingående maskinutrustningen. Nyanskaffningsbehovet utgör

den kvantitet, som erfordras för nödvändig driftsrationalisering. Beträffande vissa maskiner, t. ex. traktorer och plogar till dessa, är nyanskaffningsbehovet för närvarande särskilt stort.

Liksom inom varje annan näringsgren har jordbruket sökt att under ekonomiskt svåra perioder hålla tillbaka ersättningen genom ökade reparationer etc. Efter en sådan period av återhållsamhet måste normalt följa en ökad ersättningsanskaffning så snart omständigheterna medge.

Då ersättningen under åren 1940—1945 långt ifrån motsvarade det föreliggande behovet och verkstadskonflikten 1945 dessutom lämnade efter sig betydande luckor, föreligger f. n. ett abnormt stort ersättningsbehov utöver det normala. Framför allt på grund av landets bristande tillgång på hårdvalutor är det emellertid omöjligt att för närvarande ens tillnärmelsevis tillgodose importbehovet inom jordbruket av maskiner, redskap och reservdelar; samtidigt tvingar bristen på järn och stål de svenska tillverkarna att högst väsentligt reducera sina produktionsprogram. Det är i dag ett faktum att stora åkerarealer ligga oplöjda i brist på maskiner, och man kan vänta en ytterligare sjunkande produktion under 1948. Det finns redan ute i landet inemot 2 000 mjölkmaskinanläggningar, som stå klara men som inte kunna komma till användning på grund av brist på elektriska motorer, vilka ha en leveranstid på 2—3 år. Alla våra inhemska tillverkare av jordbruksmaskiner äro överhopade med beställningar för lång tid framåt.

Maskinerna ha i stor utsträckning slitits ut under krigsåren, och omkring 10 000 traktorer, vilka varit i bruk sedan förkrigstiden, hota att under de närmaste 2—3 åren fullständigt rasa samman. Dessa förhållanden komma uppenbarligen icke att inom den närmaste framtiden kunna avhjälpas ens i ringa grad, att döma av regeringens nyligen framlagda importplan. För att livsmedelsproduktionen över huvud taget skall kunna uppehållas i tillfredsställande omfattning kräves, att den inhemska lantbruksmaskinindustrien under det kommande året får en betydligt ökad tilldelning av järn och stål samt av en mängd andra för produktionen nödiga detaljer, såsom bult, mutter, nit, fjädrar, vändskivor, kullager o. s. v. Då de inhemska traktortillverkarna icke beräknas kunna tillverka traktorer i den omfattning, som jordbruket oundgängligen behöver, måste vid fastställandet av importkvoterna nödig hänsyn tagas till jordbrukets starka behov av maskinimport. Ehuru vissa svårigheter torde uppstå med de traktorer som kunna importeras från mjukvalutaländer, bör naturligtvis tillfället att därifrån erhålla förstärkning i maskinimporten tagas i anspråk, vilket icke bör hindra att största möjliga tilldelning av valutor för import av jordbruksmaskiner från hårdvalutaländer ställes till förfogande. Att använda valutor för import av jordbruksmaskiner måste anses vara ett i särskilt hög grad produktivt utnyttjande av de knappa tillgångarna. Delvis som en följd av olyckliga yttre omständigheter blev skördeutfallet förra året ytterst otillfredsställande ur samhällsekonomisk synpunkt. Betydande valutatill-

gångar ha måst användas för direkta köp av livsmedel. Det främsta medlet att för den närmaste framtiden undanröja nödvändigheten av dylik konsumtionsanvändning av otillräckliga valutareserver torde vara att förse jordbruket med nödvändiga arbetsredskap.

Då jordbrukets effektivitet formligen står och faller med dess möjligheter att sätta in traktorer, måste importen av jordbruksmaskiner gälla i huvudsak traktorer och traktorredskap. Vid avgörandet av tilldelningsfrågor till den inhemska industrien, som tillverkar jordbruksredskap, bör ihågkommas, att t. ex. traktorplogar av för svenskt jordbruk lämplig modell egentligen endast kunna importeras från hårdvalutaländer.

En överslagsberäkning visar att det svenska jordbruket i dag har en brist på omkring 10 000 traktorer. Denna lucka måste fyllas så snart som möjligt, eljest kommer näringsgrenen och därmed landet att mer eller mindre tydligt i många år få känna av denna eftersläpning.

Då jordbruket i högre grad än någon annan näringsgren är hänvisat till att kunna utföra sitt arbete på fixerad tidpunkt, fordras att man vid diskussionen om material- och tillverkningsfrågor inom jordbruksmaskinindustrien rör sig med bestämda uppgifter i fråga om leveranstid och produktionskapacitet.

Under återopande av vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att Kungl. Maj:t omedelbart vidtager de åtgärder, som äro nödvändiga för att ovan påtalade oroväckande maskin- och redskapsbrist inom jordbruket skall kunna avhjälpas.

Stockholm den 13 januari 1948.

Fritiof Domö.

Axel Mannerskantz.

Ivar Anderson.

Gustaf Velander.

Karl Wistrand.

J. B. Johansson.

Knut Ewerlöf.

Ebon Andersson.

Georg Andrén.